

Drago SHTAMBUK / GISHTI I PERËNDISË

Drago SHTAMBUK

GISHTI I PERËNDISË

Shqipëroi: Ahmet SELMANI

Biblioteka: PUHIZA

Redaktor: Shaip EMËRLLAHU

Ballina: Agron ABDYLI

MLN "Ditët e Naimit"
Tetovë, 2006

ANTEU I DYFISHTË

(Në vend të parathënies)

a)Vizioni radikal

Ndonëse është bërë zakon që fjala “radikal” të mbulojë një kuptim të skajshëm lidhur me një veprim a mendim, në fakt ajo shfaqet edhe si një veprim substancial në jetën e njeriut, madje në kuptimin më pozitiv. Në fund të fundit, e rëndësishme është të mbrosh qenien tënde e të mos e dëmtosh qenien e tjetrit, të thuash me të gjitha mënyrat e mundshme se je vetvetja ashtu siç të ka falur natyra e të mos e injorosh tjetrin në suaza të ekzistencës së përbashkët. Ngulmimi në këtë drejtim paraqet një luftë të natyrshme e cila të shpie deri te një vizion radikal, nëse na lejohet ta quajmë kështu, me të cilin arrin të shqiptosh thelbin e përkatësisë vetanake. Ndaj, në këtë pikëpamje edhe poeti di të shfaqet me një frymë më të dallueshme, në radhë të parë për ta tejkalluar lëvizjen e zakonshme të realitetit artistik, por edhe për ta shpejtuar zhvillimin e procesit të gjithanshëm shoqëror. Thjesht, ky është synim shpirtëror i nxitur nga vetëdija personale, për të dalë nga hipoteka koniukturale

apo shoqërore. Kështu, në poezinë bashkëkohore kroate, bie fjala Drago Shtambuk mund të thuhet se është poet me vizion radikal, sepse gjithnjë mëton ta shpejtojë procesin e konsolidimit artistik, të cilin e realizon nëpërmjet një gjuhe jashtëzakonisht të ngjeshur jo vetëm në aspektin fjalësor, por edhe në atë semantik. Ai është vazhdues i tendencës së njohur në letërsinë kroate për ta kristalizuar gjuhën në kuptimin më burimor, e si rezultat i kësaj edhe vetë letërsinë, përkatësisht poezinë. Formulimi koniuktural “letërsi jugosllave”, që dikur ishte bërë retorikë e zakonshme, brenda të cilit nënkuptohej edhe letërsia kroate, tani duket si një demagogji shumë e neveritshme, që në esencë ishte sfiduar nga të gjitha letërsitë që krijoheshin në territorin e ish Jugosllavisë, por veçanërisht nga letërsia kroate. Poeti Drago Shtambuk është njëri prej atyre që e kishte sfiduar këtë pikërisht nëpërmjet gjuhës së tij, thjesht duke e tejkrijuar apo rikrijuar gjuhën kroate, mbase si një kryevepër të tij, me të cilin e ripërmasoi poezinë në të gjitha aspektet e saj si strukturë motivore e artistike. Pra, sido që ta shohim, Drago Shtambuk shfaqet si tempull poetik i gjuhës kroate dhe si zëdhënës i natyrshëm i saj. Dhe, ç’është e vërteta, ky është vizioni radikal i tij, me të cilin që nga vitet 70 e këndej ai dëshmoi se letërsisë kroate është duke i hapur një rrugë të sigurt për ta mbrojtur identitetin e vet burimor në panteonin poetik.

b) Sfera e definimit

Paraprakisht duhet thënë se Drago Shtambuk, autori i vëllimeve poetike siç janë: “Meu namin”

(1974), “Antinoy” (1977), “Borë për Eknatonin” (1981), “Trupi i gëlqertë” (1987), “Braçi” (1990), “Croatiam aeternam” (1991), “Piktura e thyeshme” (1995) etj., para lexuesit shfaqet me një emblemë të veçantë krijuese, mbase me tendencë të qarta individualiste për ta ngritur artin e tij në një shkallë më të dallueshme, në radhë të parë me përqëndrimin maksimal të tij, por pak a shumë edhe me një formulim programatik të poezisë. Pra, autori është i vetëdijshëm për natyrën e poezisë së tij, për shqetësimet e brendshme me të cilat rend nëpër gjithnjajën e vet, prandaj bën çmos që ajo të duket si një emblemë krijuese, me qëllim që lexuesi ta gjejë kodin e tij me të cilin pastaj do ta ketë më lehtë të “udhëtojë” nëpër thellësitë e botës artistike të tij. Duke u nisur nga kjo, ai shprehet fare qartë:

*Kënga ime
është nuskë e zymtë
e varur në vend të zemrës*

Dhe kështu, nëpërmjet një çelësi metaforik definon rrafshin e brendshëm të poezisë, rrafshin e gjerë ekzistencial i cili rëndon në shpirtin e poetit jo thjesht si një shqetësim sipërfaqësor, por si një fatalitet i vazhdueshëm me të cilin ec i ngarkuar. Në të vërtetë, këtu kemi të bëjmë me një ballafaqim të fuqishëm poetik, për shkak se realiteti është aq dramatik dhe aq i trazuar, sa qenia njerëzore thellësisht është identifikuar me të. Mbase poeti është vetëm një prototip i kësaj, i cili përpiqet ta perceptojë atë me anë të gjuhës artistike, por që nuk e di as vetë vallë ia del në krye apo nuk ia del. Pra, në këtë mënyrë e relativizon “kultin personal”

të krijuesit, duke e vënë në një sprovë të madhe, sepse nuk e "sundon" poeti realitetin, por realiteti poetin. Prandaj, në këtë pikëpamje fjala "poet", si dhe fjala "unë", si dy fjalë kyç për individualitetin krijues, çrëndomtësohen skajshmërisht. Përballë këtij paradoksi krijues dhe ekzistencial, autori nuk ngurron të shprehet:

*Unë nuk jam poet
Unë nuk jam unë.*

Ky "vetëmohim" personal bëhet shumë domethënës, pavarësisht nga çmisticimi formal i tij, sepse hap një shteg të gjerë të kërkimit dhe definimit krijues. Në qoftë se në njërin anë e "mohon" përkatësinë poetike dhe atë të unit të tij, kjo nuk do të thotë se heq dorë nga ecuria e konceptimit poetik. Përkundrazi, siç mund të shihet, pikërisht atëherë ai ngrihet mbi atë "mohim" për ta "pohuar" përkatësinë thelbësore të tij:

*Unë jam zemër
që rreh
dhe dorë që
prek pulsën.*

Në të vërtetë, kjo është përkatësia lirike e Drago Shtambukut i cili shtegton brenda sferave definuese të poezisë dhe qenies së tij krijuese, për ta gjetur emblemën e vërtetë, ose për ta thyer emblemën e zakonshme e cila e karakterizon krijuesin kundruall artit poetik.

c) Rrethi ciklik

Shikuar në përgjithësi, poezia e Drago Shtambukut pothuajse detyrimisht na shpie në një rreth të caktuar poetik, në një rreth ciklik, i cili mbase i ka pikat e veta ndërlidhëse në rrafshin e motivor e tematik. Kështu, thënë kushtimisht, ky rreth përbëhet nga katër koncepte themelore: njeriu, etnosi, perëndia, gjithësia. Këto shpalosin sfera të thella të përjetimit shpirtëror të autorit. Në qoftë se ndeshja e parë e tij është ajo që ka të bëjë me qenien njerëzore, kjo nuk do të thotë se çdo gjë tjetër përfundon brenda rrethit të ngushtë. Njeriu është qenie biologjike që përballet me jetën dhe ekzistencën në radhë të parë, por edhe qenie shoqërore që përballet me etnosin dhe bashkësinë, si dhe me perëndinë dhe gjithësinë. Kapërcimi nëpër këto sfera paraqet një plotësim gradual të universit poetik të këtij autori, i cili hulumton esencat historike dhe aktuale, ato fizike dhe shpirtërore, etnike dhe kozmike etj. Në poezinë e tij njeriu është sinonim antitetik i jetës dhe i vdekjes, i luftës dhe i paqes, i dhembjes dhe i gëzimit, i lavdisë dhe i harrimit etj. Mjaftojnë vetëm disa retrospektiva dhe perspektiva që i bën autori, për të fituar një pamje reale për të gjitha këto marrëdhënie të njeriut në jetën e tij. Sigurisht, në këtë pikëpamje e ndërton edhe raportin me etninë, si një parakusht për ta determinuar kohën dhe hapësirën ekzistenciale. Megjithëse zbrit në sfera të ngushta, ku kap çaste dhe episode të ndryshme që kanë të bëjnë me jetën dhe vdekjen kroate, ato krijojnë përmasa universale. Pra, njeriu mbetet njeri edhe kur është kroat, mjafton shpirti i tij që valëvitet në zonat më të thella të trupit, i cili

është në gjendje të bëjë gjëra të dukshme dhe të padukshme. Me fjalë të tjera, brenda rrethit ciklik të poetit njeriu i përket perëndisë, ai jeton në tokë, por mendjen e ka në qiell, bën jetë reale, por krijon edhe lidhje mistike. Ndaj nuk është e rastësishme ndërfitja e qenies hyjnore në këtë realitet, sepse ai e plotëson shpirtin e njeriut, e vë në lëvizje universin bashkë me të. Dhe, në rastet kur poeti thotë:

*Sa më pak që të jesh ti
gjithnjë e më i pranishëm bëhet Ai*

rrjedhimisht del se njeriu e plotëson mungesën e perëndisë, por edhe anasjelltas, perëndia e plotëson mungesën e njeriut. Në qenien e poetit kjo nxit një frymë humane, një lidhshmëri të drejtpërdrejtë me të. Prandaj, vetvetiu shpreh një urdhër lirik jo për të ushtruar tirani shpirtërore, por vetëm për të krijuar ndjeshmëri të thellë:

*Fute brenda hijen tënde
shndërroje në flori.
Helmin në tufk
të keqen në të mirë
shndërroje në flakë hyjnore*

Kjo frymë udhëzuese pothuajse bëhet *modus vivendi* në poezinë e Drago Shtambukut, ngaqë vetvetiu ndjenja humaniste e tij e shpie të mendtë nëpër këto sfera ku përcaktohen marrëdhëniet ndërhyjnore. Shikuar thelbësisht, njeriu është pasqyrë e kontrastit jetësor, prandaj poeti nxitet nga këto pika larguese dhe bën përpjekje që ta afrojë qenien hyjnore, në radhë të parë duke

prekur shpirtin e tij të brishtë, por edhe duke e lutur me qetësi:

*Nëse i ke dy bukë
njërën jepja varfanjakut*

*tjetrën shite
dhe blej jasemin
të ushqesh shpirtin tënd.*

Në këtë mënyrë përcakton qëndrimin e tij ndaj qenies hyjnore e cila shpesh ndodhet në zonën e mbyllur të veprimit, pa ditur si të dalë nga vetvetja dhe si të integrohet në sferat shpirtërore të përgjithshme, t'i përkasë vetvetes në radhë të parë, por edhe shoqërisë, të bashkëjetojë me perëndinë, me natyrën, me gjithësinë etj. Udhëzimet e poetit janë shtesa morale, shkundje e ndërgjegjes personale, por edhe metaforë humane dhe filozofi jetësore.

ç) Përqëndrimi metaforik

Gjatë ndërtimit të poezisë së tij autori Drago Shtambuk kryesisht përqëndrohet në metaforë si një mjet me të cilin mund ta mbulojë maksimalisht semantikën artistike. Në fakt kjo është figurë themelore mbi të cilën ngrihen derivate të tjera figurative, të cilat e funksionalizojnë aq më tepër poezinë e këtij autori. Ato e pasurojnë strukturën semantike dhe e vënë në lëvizje atë. Dhe, meqë kodi kryesor është metafora, atëherë ajo rri si çelës në secilën poezi, transformohet sipas lojës gjuhësore dhe konceptit krijues të autorit. Si e tillë ajo vjen si një jehonë apo ndodhi nga rrethanat e sotme

dhe ato historike, reale dhe mitike, njerëzore dhe hyjnore etj., për t'u bërë preokupim i vazhdueshëm i poetit, i cili i koncepton dhe i transformon varësisht nga koncepti imagjinariv dhe krijues. E rëndësishme është se ato bartin një kuptim të caktuar, sugjerojnë më tepër se sa që na duket në shikim të parë. Dhe, duke qenë strukturë semantike vazhdimisht rrezatojnë domethënie të ndryshme, ose nxisin përfitime jetësore dhe ekzistenciale të lexuesit. Pra, në fakt kemi të bëjmë me një univers metaforik ku autori manovron me një fuqi maksimale, që si e si ta vë në lëvizje gjuhën e tij jashtëzakonisht të pasur jo vetëm si qëmtues i madh i fjalëve burimore kroate, por edhe si një përzgjedhës i vëmendshëm i fjalëve universale të cilat vetvetiu paraqiten si metafora shumë domethënëse. Kështu arrin ta ndërtojë poezinë e tij, nëpërmjet gjuhës duke krijuar metaforat, dhe nëpërmjet metaforave duke krijuar gjuhën. Pikërisht kjo na shtyn të themi se Drago Shtambuk është Ante i gjuhës kroate, por edhe Ante i poezisë, pra Ante i dyfishtë. Të tillë po ia sjellim edhe lexuesit shqiptar për t'u njohur me këtë poet përplot shpirt dhe vizion artistik.

Ahmet SELMANI

*Kënga ime
është nuskë e zyrtë
e varur në vend të zemrës.*

I CARMEN SOLEMNIS

RRETHI

Unë nuk jam poet
Unë nuk jam unë.

Unë nuk jam shërues
as urtak.

Nuk jam as fëmijë
as ambasador.

Unë jam zemër
që rreh

dhe dorë që
prek pulsën.

*Aleksandri-Kajro,
në tren, 20 nëntor 1999*

CARMEN SOLEMNIS

i bukuri atdhe yni
o vend i stolisur e i shtrenjtë

etj
e e
t t
i i

SHIKIMI I GURALECIT

Zverdhem, vrullohem, si një gjeth i vetëm
në pejzën e trëndafilit të shkretëtirës.

I ngjeshur, guraleci i padukshëm
në bebëzën e mozaikut tënd.

A do më nxjerrësh, askush nuk do të pikasë
Por ti,
aherë vallë do më shikosh?

Ja, i ngre rrënojat
dhe erë e furishme s' do t'i godasë

UMBRA

Sërish në të njëjtin kopsht
qëndroj para Amorit
pres diellin
të errësohet e të bjerë

Sërish në të njëjtin kopsht
mbroj trupin tim
nga shigjetat e vrikta
që sulen ndryshe

METEMPSYCHOSIS

Kur trupi shkundet në pyllin e qelqtë
duke dhënë shpirt varreve ngrihen luzma
të veshur në të bardha shqiponjat prej kashte

Zjarri është në ujë, pluhuri ngrihet lart
pas valles së fundit unë kërkoj kujdes;
ku je, shpirt i bardhë, ku janë krahët e tu?

ISHULLI I DRAGOIT

per Ombretta de Stambucco

Sonte retë e përpijnë kaçubën ngjyrëvjollcë
me gishta e thyejnë fytyrën e argjendtë në
copa buke
të harresës. Kaçubën hyjnore – nga rrethi i
shqisave
skajeve të shkallëzuara të botës – copëtohen
ujkanët me qimet e përcëlluara, gjersa aliazhi
i ndritshëm spërkat majat braçjane dhe
gjurmët
shtazore të natës shndërrohen në grahma të
vdekjes

Selcë, gusht 1983

PETRADA

Në heshtjen tënde
të shenjtë,
zëshëm, unë
do të hesht.

KTHESE

Thika që të vret
edhe do të të shpëtojë.

Atje ku sundon honi i errët
vrik zgjohet era.

Sytë i mbyll
kur shkrepëtin rrufeja
se ç'të të doli nga dora shikimi.

FUQI

Ç'bart në ujë anija me vela
shqiponja në qiell, trëndafili që rritet?

Dora ime e thyer
lëviz nga ti, ç'bart?

II GISHTI I PERËNDISË

SHKRUAJ: DËSHTOI

Akulli shkrihet
e buzët thahen

Fiku i bardhë
kërkon të vilet

Shkruaj: dështoi

GISHTI I PERËNDISË

(I.)

Ekziston unaza, në të është fuqia;
pluhur i hedh thoit të artë.

Me dhembje të ëmbla luftojnë,
përkulin mbërtheakat, rimat dhe ...

Në shtjellë janë shtatë engjuj të rënë
brenda Perëndisë që hesht është fshehur ati.

Dhembja që e dëbon horizontin e bardhë
pickon me hidhërim dhe arteriet i shqyen.

Mendjen tënde e nakatos
rrugës nga Perëndia.

Sa më pak që të jesh ti
gjithnjë e më i pranishëm bëhet Ai.

Fute brenda hijen tënde
shndërroje në flori.
Helmin në tufk,
të keqen në të mirë –
shndërroje në flakë hyjnore

Mbështetu në terrinë,
në dritë gjithandej.
Bëhu ai që je krijuar
bir i Perëndisë.

Në syrin e shtrëngatës
me bebëzën e zemrës tënde
e pashë Perëndinë.

E pyeta: Kush je ti?
M'u përgjigj: Ti.

BIRIT HYJNOR

Do ta jap njicën
dhe valën, i Dashur.

Puthja do të jetë
më e hollë se ajri,
më e lehtë se drita.

Do më pyesësh:
Vallë, a pati
puthje?

Do të përgjigjem
me një fjalë të urtë,
të lodhur nga gdhirja:

*Është mëngjes,
i stërngarkuar me borë,
varka lundroi*

*pa
shpirtëra të gjallë
në sipëranë.*

Atë që mbaj mend
është erë
akulli e deti

shkëlqim
i shpojsës së ngrirë
në nënsipëranë.

Nju Delhi, 18 qershor 1998

PËRMENDORJA

Çdo gjë në ty i përket Perëndisë
ushtar i guximshëm, çdo gjë në ty
i përket Zotit dhe engjëjve.

Vetëm mua nuk më përket
i dashuri im nga deti i thellë;

i dashuri im nga zemra e thyer,
i dashuri im nga këndi i ftohtë.

Kajro, prill 2000

ZEFIRI

Nëse i ke dy bukë
njërën jepja varfanjakut,

tjetrën shite
dhe blej jasemin
ta ushqesh shpirtin tënd.

ZËRI

Kokën e kishte të dobët midis eshtrave
E kishte, gjersa në valët e kaltërta
notonte pas shpartallimit
i shoqëruar nga lafshat e burrave dhe zanave
E kishte, gjersa të zhveshur,
një goditje e ndau nga trupi
ndaj si anija pa ekuipazh drejtohet lehtë
nga hullia e blertë dhe shket
Ajo ishte koka e tij, ai nuk ishte trupi i tij,
Në derë dëshmia e qenies së tij –
dëshmia si margaritar grykor
që gjatë ndarjes vajti
në thellësi të detit.

MASKA E PËRJETSHME

Ndaj kështu edhe mua një ditë të falur nga zoti
do të më shpjerë nën mur nga drita e zezë
nga hijet e të vdekurve të vvarë në pusi.

Do të afrohet nata me plot gjilpëra
dhe zambakë
e hëna kur të afrohet pa u ndier nga diaspri
zemra do të rrijë e strukur,
merimanga do të tundet

ARRIVANO I CROATI SUI CAVALLI NERI

Hipur mbi kuajt e egër po vijën kroatët
dhe brigjet e zemrës i rrafshojnë vrik,
hipur mbi kuajt, skofiarë e të kaltër
nga stepet e largëta, prapa kodrave të zhveshura,
kroatët futen në det me ëndrrat e tyre.

HISTORIA

Visoret e qetësisë kroate,
ah sa mirë i njoh.

Si i verbri çdo zgavër
në errësirën e dhomës së tij.

1988

APOSTULLI I VDEKJES KROATE

Nga veriu dhe terrinat nëntokësore,
të gurrave të verdha, në mbretërinë
e të vdekurve,
nga shpirtërat e të përmbyturve
gjer në pluhurin e artë
të guralecëve të pikëlluar
– Në kundërmimin e dimrit
dhe akujve të parë – të fsheh,
duke sorrolatur shpirtin,
zbardhëllohet palca, shtyllave të zjarra.

Të ngjesh me kuqëllimë dhe në turrë
hedh shkarpa
degët në agullimë, të lyer me vaj
nga ishujt diellorë. Përpara e zotit të lashtë,
mish kalamajsh nga ritet e stërlashta.
Vallë kush të ushqen ty ende me eshtra,
apostull i kaltër,
kush të mbron me mburojën e Adriatikut
nga shkujdesja tokësore?

SURSUM CORDA

Kroacia është bumerang.

Ku është ajo e mirë ta nxit
ku është ajo e mirë ta mbudh,
ajo gjithnjë kthehet.

Vrastare
njëlloj e përtërin plagën,
midis zemrës së njëjtë.

Londër, maj 1989

VENDI ANDROGJEN

Më mbaje në dorën tënde
të vendosur në shuplakë, Perëndi
e qiellit të pafund, me krahë

më mbroje – të shtrirë nga Perëndimi
e nga Lindja
gjersa kalëronim sferave engjëjllore
drejt yllit androgjen të quajtur Kroaci.

BILBILI

Shtëpia është e imja
gjer atje ku deti
dhe toka puqen
duke kënduar.

Qetësia,
motër e pafundësisë.

Jashtë këngës
sime
dridhen vendet
e lakmuara

Zemra kridhet
në prehje.

Kafazi pikon gjak,
frymë kroate e ëndrrës.

RRËNOJAT E PALLATIT

Në zemrën time pushon,
në të pushon, o atë, është mbjellë varri yt.

Ç' të bëj tani kur më s'je
me çekanin tënd, sharrën,
cirkularin vezullues?

Si t'i ringjall, pa duart tua të floriqta,
shtëpinë tonë të rrënuar? Në hapësirën
e stërlodhur,
pa jehonën e hapave tu dhe dritën e fjalëve tua,
do ta shqiptoj fjalën *Ati ynë* dhe të mos
mendoj për ty
dhe të mos shoh si rritet bajamja aty
ku ishe ulur dikur – si mbret i ishullit,
si urtak ke mbërritur nga pylli i detit,
si ai që i di të gjithë çelësat e botës
dhe fshehtësitë e lundrës së Haronit.

Zemra ime është shtëpia yte e amshuar
dhe qiparisat që rriten aty
të kujtojnë ty
edhe atëherë kur të harroj.

Gjersa dielli, motosharra jote e artë,
zgal çdo ditë nga zemra ime e mermertë
dhe ngjitet gjer në mal, e pastaj zbret
si në det, në shtëpinë tënde të fundit,
duke ndritur
me vezullimën e kujtimit të amshuar dhe
duke shpërndarë flori dashurie – mirësia yte
shinon nëpër cungjet e ishullit, i forcon
dhe i errëson gjethet e ullinjve.

Kurorën që e thur nxënësi yt për të
kurorëzuarin
në Selcë gjatë këtij viti ka luftë dhe arritja e
dashurisë
sate, vesën tënde e pret. Duke ia vënë në kokë
poeteshës së zgjedhur mendova për ty dhe
zemërgjerësinë tënde,
në çdo gjë që ky vend i shtrenjtë
e kremton sipas mënyrës sate.

Mbret i ishullit, fiku ka mbirë në murin
e pallatit të djegur; paqeruajtësit, shpërndarës
të bekimit. Zgjohesh nga shkrumi nga gurët e
bardhë ngre mure të reja dhe ndërton shtëpi
të amshuar

bamirësie. Shtëpia që të rriti, të ndan nga
nata, të shpëton nga dita dhe aty përjetë rri
ndezur zjarri.

Trupi im është sarkofag.

A të shpëtoj
nga shëmtitë e kohës
apo nga vetvetja?

IV OBELISKU I ZI

KOBRA E KLEOPATRËS

A të ka ngjokur gjarpri këtu
duket e parëndësishme për rrëfimin tënd
por për pasdrekën time në erë
para detit në Iskandrej
është e rëndësishme.

Ojniku e kafshoi detin
e freskët – nga dhëmbët
janë margaritarët e kobrës së Kleopatrës.

Dhe ç'të bëj me helmin
në arteriet sllave
dhe me to brenda të ngjitura
përreth zemrës; ku të shkoj, si
të vendos – me ç' rast
do kërkoj lartësinë
gjersa të zbres,
pikë-pikë, gjakun tim
në ujërat e ngrohta romake –

do fundosem në errësirë, në duart
e mëshirshme, me hutimin e puthjes
në buzë në vend ose në ballë.

Iskandre / Aleksandri, 17 prill 2000

OBELISKU I ZI

Është mesi i botës
ndoshta dhe skaji

Vende
ekscentrike.

E dashuruar gjetskë
dhe tjetër s'ka

Jashtë zemrës
së të Dashuruarit.

Është skaj
i përsosur,

shkronjë e artë
në shpendin vajtimtar të botës.

Gjethoi,
lulëzoi bastuni

me të cilin duke ecur
e harxhove jetën tënde

JONI

Na mori gjumi në rropullitë e anijes
do të hutohemi nga shtrëngata
dhe do të varrosemi në detin e thellë.

Dhe nuk do ta dimë nga erdhi
shtrëngata, as nga na erdhi ky fund.

Ç' do të bëjmë, pyes i dëshpëruar,
do të shohim ëndërr – gjersa fortunali
të na shpjerë gjithnjë e më thellë
në detin e errët e ujëvarur.

PICTOR INVETERATUS

Ndërsa lapsit
iu thye maja

Vizatimi që më parë, u harrua

Në murin e blertë përpëlitet shpirti

Petriti afrohet me sqep
gjithnjë e më tepër rreh zemra

TOKA

Nëpër këmbë hyri

Qetas mbërriti në arterie
aty për aty preku shkëmbin
dhe u mbështoll kruspull.

Sërish e kafshoi barkushen e djathtë
me dhëmbin e kaltër pastaj
ngriti supet

Aherë depërtuan nëpër lëmsh
pllanga gjaku, njolla bryme

(DUART E MUCIT NË HI)

Të tundillon zjarri yt
të ther shakullina
qetësi është rreth zjarrit
askujt s'i trembesh ti

AKERONTI

Rrjedh
mbetet

i njëjtë, i tjetërlojtë

PLUHURI I DIOKLECIANIT

E kotë ishte luga rostfrei
për ta thyer gojën e ngërçtë të Sfinksit
të rreme si bulëzat e shiut veror

E kotë ishte
në pluhurin e granitit të ngjitur në mallotë
ta emërtoj trup-shtrëngatë si bartës historik.

Krejtësisht tërthorazi, të djeshme,
gjersa shiu i vakët
qullte katrorët e centimetërt të Peristilit të lagur
“Luxori” vjedhurazi mba mend gulçimën e
valëzuar nga avujt

I çarmatosur nga mizat, ngulmoj të futem
kundruall shamisë së bardhë
në tophthin e zi të natës

E kotë ishte ta mbash shtrëngatën në dorë
për shkak të piklave vezulluese të mbetura
vijave të jetës dhe hipotënarit

i ngre piklat nga retë vezulluese
që mbushin Vestibulumin, rendur nga befasia
e jugut, nga kurrizi i Braçit si shpirtkeq.

Perandor i pakuptueshëm,
nuk kam fuqi dashëse.

Në errësirë ndrijnë sytë e karthur të trungut.

Kush mund të dijë pasi të ndalet shiut
a s'është fuqia diçka që s'ekziston

Të gdhendura në male
fjalët janë dashuri dhe dhembje,
vëllezërit e mi të shqiponjtë, të vetmuar.

GJAHTARI NË LAGËSH TINË E PALCËS

Hape secilën dritare
në zemrën tënde
për çdo gjë që do të vijë
me erën dhe yjet.

Le të hyjë ozoni,
e të dalë era e keqe
lagështia dhe mbeturinat.

Mbylli veshët
për zërat e ligë,
që të mos rendin
qenies së kopshtit tënd

dhe ta shndërrojnë
në shkretëtirë gjembash,
Ndërsa zërat e qiellit
që depërtojnë hinkës së artë

drejtoj në fronin
e fshehtë.

E gjithë bota
është vendgjah për
shpirtin tënd, vetëm
shpirti yt
nuk është për këtë botë.

Bota është për ta mësuar
shpirtin që të çlirohet
nga lidhja e saj.

Ngaqë je zjarr
nga stralli,
i ushqyer, i shtypur

dhe askush, as që
e ka parandier forcën
e ngjeshur për jetë të jetëve,
fuqinë tënde të zjarrtë
qindjveçare të fshehtësisë.

VI GURI I NATËS

DAISY

Që dje më afrohesh me diellin
me gjysmën e limonit të gjelbërt
i gjymtuar me kokrrën e sheqerit

dhe ende thua që s'ka çaj

Gjatë një dimri me borë
prushanikun
e futëm në dhomën e akullt

Ata që fluturuan me zemër të stisur
prushanikun e kuq
e futën në dhomën e ftohtë

“AD HYPNOM” DIMËROR

Vetëm dora nuk hesht në currilin e dritës.

Të kafshuar mezi e mba dredhëzën
për ta shtrydhur.

The në skajin e karrikes.

Letra gjysmë e shkruar – grumbull.
Patofiziologjia klinike, Wintrobe, Davidson.

Makina e shkrimit – në dysheme.

Ëndrra më mbulon krahas valës së ngrohtë.

LAKURIQI I BARDHË

(V)

Natën, natën me krahë të ashpër
me harkun e përmbysur të borës

Në pasqyrë lulëzon kristali
qesh në fytyrën e perëndisë

Nata e bardhë me veshje të zezë
më mbështjell rreth trupit.

Zoti është i shkathët, zemra e ndezur
më shpon si gjilpërë e zjarrtë.

Me gjak ushton tek ngrin
gjurmët i lë nëpër rrugën e bardhë

Ajri është plot çaste të vonuara,
mjaltë, gjak dhe cicërrima

A e harrojnë buzët
gjuhën e puthjeve,
patjetër t'i mësojnë
fjalët e lutjes.

SHTRËNGATA NË BRAÇ

Nga lulet e shkundura
të bajames,
bletët mbledhin tufkun.

SHPELLA E ZEMRËS SË VËRTETË

Edhe lakuriqët janë zogj
në vendin e pakënduar.

Në të fëshfërin pishnaja,
me gjethet e krahëve të zi,

lirishtat ngjiten
majës së bleruar të malit;

ndërsa ujërat e qetë rrjedhin
në gjakun e kapilarëve të shfryrë,

në liqenin e vakët të larjes.
Gjersa reja ngjiz përvëlakun.

Edhe lakuriqët janë zogj
në vendin e pakënduar.

Veshët e tyre përplot dhembje
janë këngë helmuese.

Edhe lakuriqët janë zogj
në vendin e pakënduar

gjersa përzihet thorax-i
në fund të pyllit të lagësht.

Edhe lakuriqët janë zogj,
edhe lakuriqët janë zogj;

në shpellën e zemrës,
në shpellat e zemrës.

GURI I NATËS

Si shkëmb i palëzivshëm – në shtrëngatë
e në fërtunë
në borë e në shi. Shikoj gjithandej.
I dëgjur nga dielli
i ngrirë nga akulli. Guri i rrokullisur
në gjethurina.
Si ai gur. Fare pranë tij, me fatin e caktuar
të tij, i ndarë
dhe i padukshëm, i rëndë si vetë djalli,
i thinjur e i gërvishur,
është fije e gurit tim. Në të dridhet,
në arterien e tij si karrocë,
ndërsa në palcë rrah – fryma ime. I ngjeshur,
por i drejtë.
I mëndafshhtë, por i fuqishëm. Stoli i ka likenet
dhe myshqet,
manaferrat dhe plantenët i ka ushqim
për rrugë. Shumëkëmbëshit
dhe krimbat, fqinjë dhe miq. Nën ta
si lëmsh i errët,
qenie të zbehta, insekte dhe embrione,
kallinj dhe rrënjë
të padallueshme. Shtrat i përhershëm,
por i ndryshueshëm, hije si çikrik.
Një familje dhe një meshar
nga pesha tokësore
dhe lehtësia e gjithësisë.
Nata është për krasitje.

ALFA OMEGA

Shërbe që të jesh i përsosur
Duaj që të jesh i përsosur
Bëhu i përsosur që të shërbesh.
Bëhu i përsosur që të duash

PYLLI DHE LËNDINA

E verbër është dashuria pa të vërtetën,
ndërsa e vërteta pa dashuri është gjemb
me të cilin djaloshi e shpon zemrën
e tij. Dashuria djeg, e vërteta sheh.

Dora e djathtë edhe pa të majtën mund t'u japë
buzëve ushqim, por edhe dora e majtë
mund të ushqehet vetë. Do ta ruajë të paktën
një kothere buke, do ta ruaj për mizat
me të cilat ushqehen harabelat.

E vërteta vret nëse dashuria nuk ia pret udhën.

VII SANGUIS ALBA

INDI

E flak trupin e huaj
nuk e harron fytyrën
e ngordhur
- e përkëdhelim.
Secili provokim i ri është tallje
e zogut shpotar nga lodërza

Ushtria përreth
kërkon
ta vrasë
ta vrasë

I DËRRMUARI

Muzgu si në pëllëmbë me gishtat e akullt
trazon
mjegullën e dendur

E ngriti një gotë të ftohtë
i helmoi buzët, u kërrus

Karrikja Stahlwood ujë ujë
e zmaltoi zarin

Një rreze e këputur
ia nduk mjekrën diellit

Llomotis e kërkoj një
pikërisht një të tillë vezë

S'bëzaj:
Ajri në të kuqen e vesë

ZAGREBI

(geographia)

Tangjentja futet në mishin e rrethit
dhe si bukë e rëndomtë
gjaku e ngjiz gjurmën e tij

Sheshi i mbretit Tomas
nën yjet e metalta

Përshkrimi i vendit
në bebëzat e zgjeruara

Bimësia njerëzore
ngjeshur si natë e zezë
mbi të cilën Shigjetari gjuan
ndonjë zemër të shtangur.

Ah si do ta kisha dashur Flandrinë
po të kishte shumë lule dielli
po t'i përgjigjeshin lumenjtë me kaltërsi
njerëzit po të mbanin kësula prej kashte.

Ah si do ta kisha dashur Flandrinë
vendin vejan me flatra veriore
kur atë ta përshkojë dielli
me hapa të fuqishëm të Hector Juliusit

SANGUIS ALBA

Në trëndafilin fluid gjuhët memece
zgjidhin lëmshin plazmatik
ngrenë trombe të bardha dhe leskra gjaku.

Kërcellin e pushton errësira.
me shkëndijën e heshtur në majë
rrugës shtëpizat e zbardhëlleme
grumbull kurora me kokrra
gulçojnë për shpirtin dhe rëniet e borës.

ROSA MYSTICA

Në thellësi të zemrës vezullon thika
ndrit rrugën e trëndafilit të zi

Në kopshtin tënd bën acar
në vend të gjakut pikërron shapi

COR

Në kohën e vogël himnike
margaritarin e fshin nga balli

Sytë i ka djersë të gjelbërta
i grimcon me kripë të bardhë

Në zgavrën në mes të trupit
nuk bie ora e margaritartë.

DERMOGRAFIZMI DIAGNOSTIK

a = o

Shenja të ndritshme shkruan në kërdhokull
fjalë të zbrazëta, fjali të tejdukshme

Qimet mbështjellin dhembjen e të ndjerit
Shkruan, harron, diagnoza mbetet
gjithnjë e mbrapshtë

PERSPIRATIO

Më frikësoi gjethi
frymën e të cilit s'e kuptova kurrë.

Në vendin e kërcellit
lagështia e paktë tani do harxhohet.

Ajo nuk ishte plaga mutilans
ai gjeth, isha unë.

GASPARD

Natën e kalove në gjumë.

Yjet e shuara qëndrojnë shtrirë në karrike
nëpër veshjet e shkapërderdhura.
Nëpër skutat nazolakrimale
zbardhëllojnë bulëza lotësh.

Fryma rreh në bulëza.
Nuk do t'i hapësh.

ATRIUM

Gdhirja, për cilin?

Shtrihet i zalisur
tepër i thyer
nga mermeri më i pastër
buzët e kaltërta
anisocorion i gjelbërt.

Farefis i perëndisë, i bërë kënd
që s'humb as në agullimë.

Kush ndien gjëkafshë për atë
të cilin dimri e nxin e drita e përqafton,
të cilit i fishken buzët
i cili kujton rrathët e fryteve?

Kush di gjëkafshë
për hejzën e dritës
le ta gjuajë drerin në agim,
kujdes, ndaje pjesë-pjesë
dhe në atriumin me dhé të njomë
hidhua korbave.

JUDA

Me shijen e puthjes biblike
nga faqja e bibliofilit të vdekshëm.
I kruspullosur në birucën e Veronikës së
zbehtë
nëpër duart e meshtarit, i ndjekur dhe i rryer
nëpër qindvjeçarë, i padëmtuar, vjen në
qindjvetshin e ri
: u merr erë trëndafilave
freski e rëndomtë e trëndafilave të vesuar
nga dagjerotipia Codac
e '948-tës së pasluftës.

NARCISI NË ARGJIL

Je afër si shkorsa në të cilën rri shtrirë
i dashur si dielli i vagëlluar vrikthi
si ngastërr e barit të vesuar
që cjamin ia lan shputat.

Vazhdon të ecësh me fytyrë të pasqyrtë
copë e argjiltë në ujë është zemra yte.

LUCIFEREO

Me buzëqeshje bën fara, shpirt i engjëllit të
hidhëruar
i zgjedh dhëmbët që të t'i zgjedhin
midis aq flakëve të ndritshme.

Flatrat anzhuine digjen në Buzëqeshje,
muzgu lulëzon si pëlhurë.

I lëvizur nga shkëlqimi, shpirt i engjëllit të
mejtuar
dromcat e kujtimit i hedh në gotë,
muret e urrejtjes i stolis me pluhur,
shkurton pamjen e agimeve të ikura.

Dorëzestë e vdekjes së të dashuruarve,
trumbeta solemne në qerthujt e natës.

Të cilat vjedhurazi i sheh gjatë mëngjeseve,
të verbuar nga qetësia dhe ëndrrat,
nuk e çrregullon shtegun e bregdetit pishnor
ti shpirt vajtimtar i engjëllit të çnderuar.

Sebastian
për cilin kraharor të bardhë
u vë mure shigjetave

Kujt ia hedh zemrën
që të rrahë argjedthi nëpër shtylla

Gjakun e shigjetuar
e ngjiz në barkën e ngrirë
përse, Sebastian

Dashuria të braktisi
frika të braktisi
mbi ty bien zëkosat
dhe kush
gjithnjë e më të dërrmuar e më pak
kur era të fryjë kodrinës
buzë zgavrës së humnerës
do të prekë me butësi

PËRMBAJTJA

ANTEU I DYFISHTË	7
I CARMEN SOLEMNIS	19
RRETHI	21
CARMEN SOLEMNIS	22
SHIKIMI I GURALECIT	23
UMBRA	25
METEMPSYCHOSIS	26
ISHULLI I DRAGOIT	27
PETRADA	28
KTHESEË	29
FUQI	30
II GISHTI I PERËNDISË	31
SHKRUAJ: DËSHTOI	32
GISHTI I PERËNDISË	33
BIRIT HYJNOR	37
PËRMENDORJA	39
ZEFIRI	40
III APOSTULLI I VDEKJES KROATE	41
ZËRI	43
MASKA E PËRJETSHME	44
ARRIVANO I CROATI SUI CAVALLI NERI	45
HISTORIA	46
APOSTULLI I VDEKJES KROATE	47
SURSUM CORDA	48
VENDI ANDROGJEN	49

BILBILI	50
RRËNOJAT E PALLATIT	51
IV OBELISKU I ZI	55
KOBRA E KLEOPATRËS	57
OBELISKU I ZI	58
JONI	60
PICTOR INVETERATUS	61
TOKA	63
V PLUHURI I DIOKLECIANIT	65
(DUART E MUCIT NË HI)	67
AKERONTI	68
PLUHURI I DIOKLECIANIT	69
GJAHTARI NË LAGËSHTINË E PALCËS	72
VI GURI I NATËS	75
DAISY	77
"AD HYPNOM" DIMËROR	79
LAKURIQI I BARDHË	80
SHTRËNGATA NË BRAÇ	82
SHPELLA E ZEMRËS SË VËRTETË	83
GURI I NATËS	85
ALFA OMEGA	86
PYLLI DHE LËNDINA	87
VII SANGUIS ALBA	89
INDI	91
I DËRRMUARI	92
ZAGREBI	94

SANGUIS ALBA	96
ROSA MYSTICA	97
COR	98
DERMOGRAFIKIMI DIAGNOSTIK	99
VIII NARCISI NË ARGJIL	101
PERSPIRATIO	103
GASPARD	104
ATRIUM	105
JUDA	106
NARCISI NË ARGJIL	107
LUCIFEREO	108

Boton
Manifestimi Letrar Ndërkombëtar "Ditët e Naimit"

Drejtör
Shaip Emërllahu

www.ditetenaimit.org.mk

U shtyp më vitin 2006,
në Shtypshkronjën "Tringa Desing", Tetovë

Botimin e ndihmoi Ministria e Kulturës së Kroacisë

Tirazhi: 1000 kopje

CIP - Katalogizimi në publikim
Biblioteka popullore dhe universitare "Sv. Kliment Ohridski", Shkup

821.163.42-1

SHTAMBUK, Drago
Gishti i perëndisë : poezi / Drago Shtambuk ; shqipëroi Ahmet
Selmani. - Tetovë, Manifestimi Letrar Ndërkombëtar "DITËT E
NAIMIT", 2006. - 120 f. ; 17cm. - (Biblioteka PUIZA)

ISBN 9989-2207-9-4

COBISS.MK - ID 65790986

